

Dolování uhlí v „Dusavci“

Pomístní jména „Pod Dusavcem, Dusavec“ označují stráň zarostlou lesním porostem táhnoucí se od Svatoanenského údolí mezi obcí Štěpánov a osadou Příbylov, přes katastrální území města Skuteč, obce Skutíčko, Leštinka, Vrbatův Kostelec, Skála a Podskála k obci Chacholice.

Půdní složení strání je tvořené písčky a opukami, kdežto protější svahy jsou složeny ze zvětralých žul. Mezi vrstvami jílu a opuk se nachází jeden až deset centimetrů silná vrstva černého uhlí. Význam pojmu „Dusavec“ je vykládán jako místo, kde se někdo udusil, nebo kde byl slyšet dusot. Zaměřil jsem se na první možný výklad, abych se pokusil zjistit, zda se skutečně v těchto místech někdo neudusil, nebo zde nedošlo ke spáchání hrdelního zločinu, či zda zde neprobíhaly hornické práce, při nichž by mohlo dojít třeba k udušení, případně závalu horníků. Při terénním průzkumu v dané lokalitě jsem našel ve stráni mezi obcemi Leštinka a Vrbatův Kostelec otvor do pískovcového bloku oválného tvaru o přibližném průměru 2 metry a hloubce rovněž 2 metry. Otvor je nazýván jeskyně „Drápka“. Ve skutečnosti jde o nedokončený vchod do štoly.

To, že nebyl vytvořen přírodními vlivy, dokazují pozůstatky po lidské činnosti v podobě rýh po sekáčích na vnitřních i vnějších stěnách a jeho situování směrem k řece Žejbro a cestě, která procházela níže ve stráni souběžně s řekou. Od dalšího pokračování v činnosti mohla tvůrce odradit prasklina ve stropu, která je znatelná v dnešní době. O několik desítek metrů dále směrem na severozápad jsem ve stráni v přibližně stejné výšce, jako se nachází jeskyně „Drápka“, našel další otvor do pískovcového bloku. Určit jeho rozměry a jak hluboko vede do strání se mi nepodařilo, neboť je ze značné části zasypán a je vidět propadnutý strop. Vchod má přibližně obdélníkový tvar a vede k němu pěšina vedoucí k výše uvedené cestě. Na vnějších stranách jsou rovněž patrné stopy po lidské činnosti. K ukončení činnosti v obou případech mohlo rovněž dojít na základě neprostupnosti pískovce.

Nad obcí Skutíčko se při úvozové cestě vedoucí přes „Dusavec“ a místě zvaném „Za vrchy“ (těž

„Závříš“) nacházejí místa, kde je dodnes možné nalézt pozůstatky důlní činnosti a mají se zde nacházet i malé úlomky černého uhlí. Jedná se o lokality, kde jsou vidět zásypy jam, v nichž pravděpodobně mohlo vzhledem k jejich rozměrům docházet k těžební činnosti. V 19. století byly skutečně ve stráni nad obcí Skutíčko nalezeny zdejšími obyvateli malé kousky uhlí, ty vzbudily pozornost nejen u prostého lidu, ale i u správy Velkostatku Rychumurk, která zde na počátku roku 1806 zahájila těžební průzkum, jehož výsledkem bylo oznámení, že náklady na těžbu by převyšovaly očekávaný výnos.

Mezi léty 1824 až 1834 zde byla prováděna těžba těžebním družstvem skutečských občanů, opět s nevalným výsledkem. Dalším kdo se pokusil o těžbu uhlí v těchto místech, byl lékárník z Třebechovic pod Orebem Arnošt Valášek. Mezi léty 1859 až 1875 se zde měli snažit těžít uhlí Němci ze severních Čech, opět s nevalným výsledkem. Dne 25. července 1860 došlo při hloubení šachty na pozemku s parcelním číslem 577 k důlnímu neštěstí, při němž zemřeli havíři. V matrice zemřelých obce Vrbatův Kostelec z let 1819 -1865 jsou na foliu číslo 164 úmrtní zápisy těchto znění

„Anno 1860 - Dne 25. Juli zemřel a 28. Juli pohřeb. **Mach Josef** havíř (kovkop) rozen ze Zaječic č. 123 okres Chrudim Dim [Dům] – bydlíval v č. 9 v Kostelci – Pochoval J. Blažek Administrátor. Jahre 49. Krankheit und Lodesart – Dle umrtní cedule ad vyztuli [vystavení] – z Skuče ad lékaře 1860 nahodil č. 27 Zalknutím (zlejm vzduchem)“. Úmrtní zápis druhého horníka má následující znění „Anno 1860 – Dne 25. Juli 1860 zemřel a dne 28. Juli pohřeb. Vobořil František Kov Kop. vystožilač [vystýlač], rozen z Bittovan č. 32, přebejval v Kostelci č. 9. Pochoval J. Blažek Administrátor. Jahre 33. Krankheit und Lodesart – Dle umrtní cedule z Skuče ad delegovaného lékaře ad vz sulí b1 č.28 zadusil se v šachtě zlejm vzduchem“.

Oba horníci byli pochováni dne 28. července 1860 na místním hřbitově ve Vrbatově Kostelci. Z matričních záznamů je patrná jejich příslušnost do oblasti, kde v minulosti probíhaly hornické práce v kyzitových dolech a oba muži byli znalí hornického řemesla.

Naproti tomu v řadě případů zde prováděli hornickou činnost obyvatelé okolních obcí, kteří byli spíše znalí řemesla kamenického, z čehož je vidět určitá míra živelnosti s vidinou rychlého zisku těžbou suroviny, která se v uvedeném období stávala stále žádanějším obchodním artiklem. V tomto vynikali zejména obyvatelé Leštinky a Skutíčka, jež nosili z domů kousky uhlí, aby těžaře udrželi ve vidině uhlí a sobě uchovali dobře placené zaměstnání. Po udušení horníků bylo od dalších pokusů těžít uhlí v „Dusavci“ upuštěno. Během následujících let mělo dojít k několika dalším pokusům o obnovení těžby, ale i ty posléze vyzněly naprázdno.

Bc. Michal Štorek